

EXCURSIERAPPORT.

Leeuwen

Gemeente : Ameland
Terrein : het Oerd

Datum : begin juli 1962
Waarn.: C.G.v.Leeuwen,
P. Schroevers.

Ligging.

Midden in de verlatenheid van het oostelijk deel van Ameland heeft een duinvorming plaatsgevonden, waardoor de Oerderduinen zijn ontstaan. Door de aanleg van een stuifdijk vormen zij thans een aaneengesloten geheel met de overige duinen van het eiland. Langs de west- en zuidzijde wordt het gebied begrensd door de slikken en kwelders van het Nieuwlandsrijd. Aan de oostkant begint de grote zandplaat "De Hon", die tegen de voet der Oerderduinen nog enkele plasjes met een zilte begroeiing bevat. Langs de noordzijde worden op het strand nog steeds jonge duintjes gevormd. Midden in het duincomplex worden vlak naast elkaar twee plasjes aangetroffen, die bij hoge waterstand met elkaar in verbinding kunnen staan. Over dit gedeelte van het gebied vindt een intensieve beweiding plaats door paarden, runderen en schapen.

Vegetatie.

Zeer fraai is hier de successie te vervolgen, die optreedt bij het vastleggen van zand. De uitgestrekte vlakte met jonge duinen aan de noordzijde kunnen worden beschouwd als één groot associatie-individu van de biestarwegrasgemeenschap (*Agropyretum boreo-atlanticum*), waarin alleen het biestarwegras zelf (*Agropyron junceum*) als kenmerkende soort is aan te wijzen. Dit landschappelijk zeer mooie terrein gaat vrij plotseling over in de oudere duinen. Hierin worden alle karakteristieke associaties van droge niet te zeer ontkalkte duinen aangetroffen. De helmgemeenschap (*Elymeto-Ammophilletum typicum* en *Elymeto-Ammophilletum-Festucetosum rubrae*), duinsternetjesgemeenschap (*Tortuleto-Phleetum*), deze laatste meestal met een duidelijke tendens naar de volgende associatie: de buntgrasgemeenschap (*Violeto-Corynephoretum dunense*) welke sterk vertegenwoordigd is.

Leeuwen, C.G.v. 1962 Ook

2232726

Ook een ontwikkeling naar de schapengras-walstrogemeenschap (Festuceto-Galietum) met een grotere, op humusrijkdom berustende stabiliteit is waar te nemen.

Soorten van deze associaties zijn: helm (*Ammophila arenaria*), rood zwenkgras (*Festuca rubra* ssp. *dumetorum*), akkermelkdistel (*Sonchus arvensis* ssp. *maritimus*), duinsterretje (*Portula ruraliformis*), zanddoddegras (*Phleum arenarium*), zandzegge (*Carex arenarium*), zandhoornbloem (*Crastium semidecandrum*), marpeper (*Sedum acre*), scherpe fijnstraal (*Eriogonaceae*), rollaver (*Lactus corniculatus*), duinreigersbek (*Erodium glutinosum*), echt walstro (*Galium verum*), zandblauwtje (*Jasione montana*), driekleurig viooltje (*Viola tricolor*), marnetjesereprijs (*Veronica officinalis*), glad walstro (*Galium mollugo*), thrincia (*Leontodon nudicaulis*), schapengras (*Festuca ovina*), buntgras (*Corynephorus canescens*) en paardenbloem (*Taraxacum rubricundum*). De soorten veldbies (*Luzula campestris*), tormentil (*Potentilla erecta*) en tandjesgras (*Sieglingia decumbens*) wijzen reeds in de richting van Nardo-Galion of heidegezelschappen. Ook bestaat neiging tot struweelvorming door duindoorn (*Hippophae rhamnoides*). Merkwaardig is ook het optreden van de opvallend kleine eikvarens (*Polypodium vulgare*), die hier niet speciaal aan noordhellingen gebonden zijn, maar wel vaak vermengd met duindoorn. De rijke moslaag, die bekend is van de noordhellingen van het Waddendistrict doet in de vegetaties met eikvaren opgeld. Karakteristiek zijn hier bijvoorbeeld korstmossen (*Cladonia* div. sp.), kraakloof (*Cornicularia aculeata*), leermos (*Peltigera spec.*), gaffeltand (*Dicranum scoparium*), klauwtjesmos (*Hypnum cupressiforme*), haarmos (*Polytrichum cf. commune*), pluimstaartmos (*Rhytidiadelphus triquetrus*) en purpersteeltje (*Ceratodon purpureus*). Toch is de moslaag over het geheel altijd meer open dan we van "normale" noordhellingen kennen.

De plasjes in het Oerd vormen een apart gebied, dat zich overigens laat vergelijken met de andere Amelandse plasjes op zandgrond. Opvallend is vooral de weelderige begroeiing van veenwortel (*Polygonum amphibium* f. *natans*) wat in de bloeitijd een rijk gezicht vormt. In het water werd verder het mos *Drepanocladus fluitans* aangetroffen.

Langs de oevers is een mengvegetatie te vinden, die te beschouwen is als ontstaan uit een Littorellionvegetatie, ten gevolge van een reeds lang durende beweidinginvloed in een metatrophe toestand overgegaan. Daarnaast is er nog een invloed van de zee, die waarschijnlijk in uitzonderingsgevallen wel eens het gebied bereikt, vooral langs de oostelijke van de twee plasjes is deze invloed te bespeuren, zodat aan te nemen is, dat van deze zijde uit soms overspoeling plaats vindt. Hier groeit ook ronde rus (*Juncus gerardi*), een zoutplant.

In de vegetatie zijn dus drie elementen te verwachten:

1. Restanten van het Littorellion. Volgens Braun-Blanquet en De Leeuw in hun "Vegetationskizze von Ameland" overheerste omstreeks 1935 oeverkruid (*Littorella uniflora*) in en rondom het water volkomen. Deze soort hebben wij niet teruggevonden. Wel werden nog, zij het sporadisch, aangetroffen: ondergedoken moerasscherm (*Apium inundatum*), kleine waterweegbree (*Echinodorus ranunculoides*) en moerasrus (*Juncus bulbosus*).
2. Gezelschappen van contactgordels en storingsmilieu's. De instabiliteit van het milieu, tengevolge van bemesting, tijdelijke overspoeling met zeewater en sterk wisselende waterstand komt tot uiting in soorten als slanke waterbies (*Eleocharis uniglumis*), schildvruchtreprijs (*Veronica scutellata*), egelboterbloem (*Ranunculus flammula*), kruipboterbloem (*Ranunculus repens*), waternavel (*Hydrocotyle vulgaris*), zilverschoon (*Potentilla anserina*), veenwortel (*Polygonum amphibium*) en platte rus (*Juncus compressus*). Hierbij sluiten aan op toenemende stabilisatie wijzende soorten als knopbies (*Schoenus nigricans*), vleeskleurige orchis (*Orchis incarnata*) en Noordse rus (*Juncus balticus*).
3. Eutrafente soorten van vochtige graslanden als pinksterbloem (*Cardamine pratensis*), moerasrolklaver (*Lothus uliginosum*), e.d..

Tenslotte nog een enkel woord over de zoute plasjes langs de oostrand van het gebied. Helaas zijn ze door tijdgebrek slechts oppervlakkig bekeken. De rode bies (*Blysmus rufus*) speelt langs de oevers een dominerende rol. Aan de landzijde hiervan treden fioringras (*Agrostis stolonifera* sub. var. *salina*) en zeeweegbree (*Plantago maritima*) meer op de voorgrond.

Hierin vindt opslag plaats van zeezwamgras (*Festuca rubra littoralis*). Op de drogere, zandige plekken, vooral in karresporen, speelt melkkruid (*Glaux maritima*) een belangrijke rol. De rand die het contact vormt met de Oerderduinen draagt een fraai Centaurio-Saginetum, waarin o.a. aangetroffen zijn: thrincia (*Leontodon nudicaulis*), knopig vetmuur (*Sagina nodosa*), duizendguldenkruid (*Centaureum vulgare*) en geelhartje (*Linum catharticum*).

Conclusie:

Ten gevolge van langdurige beïnvloeding door vee is de vroeger ongetwijfeld zeer fraaie en bijzondere duinplas veranderd in een type met een begroeiing, die we meer in Nederland aantreffen. Men zou door een gelijdelijk in te voeren andere vorm van beheer een zo goed mogelijk herstel van de oude toestand moeten trachten te bevorderen.

De zoute plasjes achter het Oerd zijn op het ogenblik wetenschappelijk interessanter en belangrijker. Dit geldt ook voor het stuifgebied langs de noordzij.